

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Бацилєва О. В.

*д-р психол. наук, професор,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Україна*

Гресько І. М.

*аспірант кафедри психології,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Україна*

Анотація. В роботі подано короткий огляд підходів до визначення поняття «творчий потенціал». Висвітлено питання розвитку творчого потенціалу особистості студента в освітньому середовищі, його необхідні компоненти та особливості розвитку у сучасних умовах.

Ключові слова: творчість, творчий потенціал особистості, розвиток, студент, вища школа.

Batsylyeva Olga, D.Sc. (psychology), professor, Vasyl' Stus DonNU, Ukraine

Hresko Inna, post-graduate student of the Psychology Department, of the Vasyl' Stus DonNU, Ukraine

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT OF CREATIVE POTENTIAL OF STUDENT'S PERSONALITY UNDER CONDITIONS OF MODERN HIGHER SCHOOL

Summary. The paper provides an overview of approaches to the definition of «creative potential». The issues of development of creative potential of student's personality in the educational environment, its essential components and features of development in modern conditions are presented.

Key words: creativity, creative potential of personality, development, student, higher school.

Протягом останніх десятиріч в системі освіти особливо цінною характеристикою особистості вважається здатність до творчості. Творчий потенціал людини дозволяє їй більш ефективно пристосовуватися до нових умов та створювати власні продукти діяльності, що є надзвичайно важливим, особливо в сучасних умовах життєдіяльності. Крім того, успішність як професійної діяльності викладача, так і самореалізація особистості студента під час навчання у ЗВО в більшій мірі визначається також творчими здібностями.

Метою роботи є проведення теоретичного аналізу психологічних аспектів розвитку творчого потенціалу особистості в умовах сучасної вищої школи.

Загальноприйнято, що кожна психічно та фізично здорова людина здатна до творчості і в повсякденному житті творчість є необхідною умовою існування [4, с. 153]. З цим не можна не погодитися, адже людина протягом всього життя стикається із ситуаціями, які так чи інакше вимагають від неї творчого підходу та продукування нової ідеї хоча б для рішення певної життєвої проблеми. Крім того, у розвитку творчого потенціалу людина керується власним вибором на рівні реалізації своєї творчої енергії та

унікальності [3, с. 106], при цьому особистість може слідувати різними стратегіями життєвого шляху.

На сьогодні існує багато підходів до визначення творчого потенціалу. Так, творчість можна визначити як діяльність, в результаті якої людина відкриває та створює якісно новий продукт, який характеризується оригінальністю, унікальністю та неповторністю [5, с. 754], а творчий потенціал можна розглядати як інтегративне явище особистості, що включає різнобічні якості людини та проявляється за допомогою творчої сили, яка визначається змістом і рівнем розвитку можливостей до перетворення і виявляє себе завдяки творчим здібностям [1, с. 8]. Однак, варте уваги й інше визначення даного поняття, яке описує творчий потенціал як психоенергетичну напругу, що виникає між прагненнями людини, можливостями та її реальним життям [3, с. 105].

Варто зазначити, що як і будь-які вміння, творчий потенціал особистості потребує спеціальних умов розвитку, що обумовлюються психологічною складовою даного процесу. Потенціал розвитку є закладеним у самій людині, в її потребах та здібностях, а серед умов, які сприяють розвитку творчих здібностей слід відмітити ситуації незавершеності або відкритості, які стимулюють уяву та фантазію; спонукання до постановки питань; заохочення особистості до відповідальності та незалежності; наведення акценту на самостійних розробках, спостереженнях та узагальненнях. Особливо сприятливою є робота в групах, де кожний залучається до розв'язання творчого завдання [3, с. 107]. Відповідно, для творчої самореалізації людині необхідно володіти наступними якостями, що у своїй сукупності забезпечують розкриття особистістю власного потенціалу [4, с. 154]: гнучкість та критичність мислення; оригінальність та здатність до імпровізації; легкість у модифікації ідей; ініціативність та адекватні реакції на різноманітні життєві ситуації.

Так, навчаючись у вищій школі, кожний студент, як повноправний учасник освітнього процесу, має змогу удосконалювати свої творчі здібності та розкривати творчий потенціал і в групі, і самостійно. Для цього сьогодні у закладах вищої освіти для навчання майбутніх фахівців з певної галузі повинні створюватися сприятливі організаційно-методичні умови, які включають наступне: організацію навчальної діяльності, під час якої студент реалізовує себе як творча особистість; забезпечення конструктивного зворотного зв'язку; налагодження партнерського педагогічного спілкування; підтримка мотивації до дослідницької діяльності, ініціативності та креативності студентів [5]. Дані умови можуть реалізовуватися через впровадження нестандартних форм та методів роботи зі студентами, наприклад, ділова гра, дискусія, круглий стіл, кейс-технологія, метод проектів та інші [1]. Для розвитку творчого потенціалу студента в освітньому середовищі мають паралельно вирішуватися декілька завдань, зокрема: організація умов і можливостей для активізації особистісного потенціалу студента; створення умов для вдосконалювання пізнавальної діяльності студента через засвоєння нових методів мислення, прийомів творчої діяльності, техніки рефлексії; організація умов для підвищення функціональної грамотності студента та його соціокультурної адаптації [4, с. 154].

Однак, навіть забезпечення даних умов та виконання поставлених завдань не можуть гарантувати повноцінного розкриття творчого потенціалу особистості студента, адже, як зазначалося вище, реалізація відбувається лише при творчому зусиллі, тобто особистісному прагненні до самореалізації. Звичайно, приклад викладачів вищої школи, які реалізують власний творчий потенціал в умовах освітнього середовища, є ще одним важливим психологічним аспектом, що впливає на особистість студента та його бажання творчо проявлятися, але студент все одно має прагнути до цього.

Отже, творчий потенціал не можна порівняти з простим набором знань, вмінь та навичок, які здобуваються під час навчання, і він не є вродженим, хоча певною мірою вроджені задатки впливають на його розвиток. Розкриття творчого потенціалу залежить від цінностей людини, її світогляду та цілеспрямованості, оскільки саме це підштовхує людину до підпорядкування собі власної сили волі, задіяння внутрішніх ресурсів та докладання зусиль до досягнення бажаних результатів. У цьому контексті провідним завданням сучасної вищої школи має бути створення умов для такого розвитку та пошук шляхів для розкриття і реалізації творчого потенціалу кожного студента.

Література

1. Варгата О. В., Завада І. А. Формування творчого потенціалу майбутнього психолога засобами інноваційних технологій у вищій школі. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2017. № 14. С. 8–11.
2. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Обдарована дитина*. 2005. № 6. С. 2–9.
3. Остапенко Н. І. До проблеми реалізації творчого потенціалу особистості. *Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво*. 2013. №11. С. 105–108.
4. Тищенко Т. І. Напрями розвитку творчого потенціалу студентів. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Засоби навчальної та науково-дослідної роботи». 2012. Вип. 38. С. 151–158.
5. Яланська С. П., Оніпко В. В. Стимулювання творчої активності студентів педагогічних ВНЗ. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 30. С. 754–763.